

LBRIS

We know
books

ANNE-LISE DUCANDA

În colaborare cu Bérénice Bouty

COPIII ÎN FAȚA ECRANELOR

CUM ÎI PROTEJĂM

Traducere din limba franceză de
CARMEN DOBRE

Prefața ediției în limba română de
DIANA STÂNCULEANU

CORINT
PARINȚI

Cuprins

Prefața ediției în limba română	5
Prefața ediției în limba franceză	13
Introducere	19
Istoria unei descoperiri	21
De la videoclipul meu la nașterea CoSE	23
Prea multe mesaje contradictorii, părinți dezorientați	30
Dar unde sunt autoritățile publice în toată această problemă?	31
O carte cu opinii categorice pentru a alerta, a informa, a susține	32
Capitolul 1: Studii de caz	34
Capitolul 2: Nevoile fundamentale ale copilului	46
Atașamentul: siguranță pentru dezvoltare	48
A gândi, a vorbi lumii: apariția limbajului	49
Joaca sau a fi actor în lume	51
Plasticitatea creierului: importanța jocului	51
Afară, o lume ce trebuie descoperită	53
Structurarea: o necesitate pentru a tolera frustrările produse de realitate	55
Concentrarea	57
Concluzii	59
Capitolul 3: Puterea toxică a ecranelor asupra copiilor	61
O corelație tulburătoare. Dovada unei corelații între supraexpunere și tulburări	62
Tot mai multe argumente în favoarea cauzalității	68

Propunere de actualizare a nomenclatorului medical	72
Tulburări polimorfe	73
Întârzieri de dezvoltare	
Limbajul	73
Cognitivul	77
Motricitatea	78
Oralitatea	79
Tulburări de comportament	
Deficit de atenție	80
Adicția: o atașare excesivă față de ecran	83
Anxietatea și tulburările de somn	86
Pierderea noțiunii de efort, intoleranța la frustrare și la așteptare	89
Agresivitate și violență	89
Atitudini sexualizate	90
Deficit de relaționare și de comunicare	93
Probleme pe termen lung	94
Concluzii	95

Capitolul 4: Expunerea prematură și excesivă la ecrane:

un nou sindrom	97
Cum se explică o astfel de creștere a TSA?	99
TSA-TESE: simptome similare	101
Tulburări de comunicare și interacțiune socială	102
Mișcări repetitive, stereotipii, interese restrânse	103
Alte simptome observate la copiii supraexpuși	103
TESE și TSA: origini diferite. Cauza/cauzele autismului . . .	104
Ce mecanisme explică tulburările provocate de supraexpunerea la ecrane?	107
Același fenomen pe mai multe continente; nașterea sindromului EPEE	112
O legătură causală între supraexpunerea la ecrane și simptomele pseudo-autiste?	119
Ce atitudine să adoptăm? EPEE, un nou sindrom care nu trebuie confundat cu TSA	120
Ce ar trebui făcut în fața tulburărilor asemănătoare autismului? Diagramă decizională	122

Recomandări	123
Concluzii	124
Capitolul 5: Sfaturi și recomandări pentru părinți	139
Resorturile capcanei. Performanța cu orice preț	141
Atenție la consola digitală!	143
Copil supraexpus. Când poate fi considerat un copil supraexpus?	145
Cum știu dacă problemele copilului meu sunt cauzate de ecrane?	147
Cum să scapi de ecrane?	149
Și ecranele din jur?	151
Cu ce să înlocuim ecranele?	152
Cere ajutor	157
Când putem relua folosirea ecranelor?	158
Copil care evoluează bine: cum să preveniți supraexpunerea	158
Pentru copiii de 0-2 ani: fără ecran	159
Pentru copiii de 2-6 ani: timp de ecran foarte limitat și controlat	161
Concluzii	166
Capitolul 6: Copiii mici și ecranele în timpul pandemiei	167
Starea de urgență: minunatul panaceu digital	168
Ecranele: produse multifuncționale	169
Un șoc pentru copii mici și părinții lor	170
Vremea reflecției: ecranele, un pericol deghizat în binecuvântare?	172
Alerte care se înmulțesc	172
O conștientizare salutară	174
Concluzii	175
Capitolul 7: Generațiile la ecrane (6-18 ani)	176
O întreagă generație amenințată. Copii asediați de ecrane ...	178
Din ce în ce mai mulți copii cu tulburări	179
O situație care alertează atât cercetătorii, cât și specialiștii din domeniu	182
Un tineret răătăcit în galaxia periculoasă a ecranelor	185

Iluzoria sociabilitate a ecranelor	186
Fenomenul Fortnite	190
Intruziunea pornografică	192
Concluzii.....	199
Capitolul 8: Autoritățile publice: echilibristică între profitul economic și amenințarea sanitară	200
Sectorul digital, noul Eldorado economic. O creștere continuă	201
Un sector din ce în ce mai influent	202
Un sector în căutarea legitimizării, pentru a-și consolida strategia de dezvoltare și de marketing. Recursul la girul științific: vocea cercetătorilor.....	202
Gir medical: psihiatri și psihologi în ajutorul ecranelor ...	204
O lovitură strategică: cazul PédaGoJeux	205
O comunitate științifică și medicală divizată. Reducerea importanței pericolelor pe care le constituie ecranele prin deturnarea atenției spre utilizare	208
Din ce în ce mai multe semnale de alarmă	212
Autoritățile publice, între imperativele economice și urgența sanitară. Ca un <i>déjà-vu</i>	214
Oscilații și tergiversări	216
Școala va fi digitală?.....	221
Autismul: un subiect exploziv. Un câmp minat.....	225
Avertizarea mea a avut efectul unei bombe.....	228
O victorie pentru copii, mai presus de orice.....	231
Concluzii.....	235
Anexa 1 Recomandări pentru un plan național major	241
Anexa 2 Chestionarul CoSE	247
Anexa 3 Carta CoSE a familiei	251
Anexa 4 Testarea ERTL4	255

Abrevieri	257
Referințe	259
Mulțumiri	261

**Jurnaliști, bloggeri, psihoterapeuți și experți în parenting
vorbesc despre supraexpunerea copiilor în fața ecranelor**

Copiii și ecranele – chiar nu se poate fără?	263
Ajutor, ecranul cere control!	268
Cum conving copilul să renunțe la ecran!!!	269
7 soluții pentru a ține copiii mici departe de ecrane	273

Capitolul 1

Studii de caz

21 ianuarie 2018

Bună ziua, dragă doamnă doctor!

Vă scriu, cu lacrimi în ochi, pentru că, asemenea multor părinți din zilele noastre, am făcut imensa prostie de a-mi expune copilul foarte devreme la un ecran: tableta. Sigur, nu mi-am lăsat băiatul decât câteva minute, uneori o oră, dar a fost și așa prea mult pentru creierul lui atât de mic. Băiatul meu a avut o întârziere în dezvoltarea limbajului. Doctorul meu mi-a spus să nu mă îngrijorez și mă sfătuiește să-l pun în fața televizorului. Băiatul meu nu mânca cum trebuie și atunci am avut nefericita reacție de a-l așeza în fața unui ecran, televizor sau tabletă, ca să mănânce. Rezultatul a fost că mânca, dar fără să aprecieze gustul. La 18 luni, băiatul meu a început să fie violent, agitat, agresiv. Toți cei din jurul meu îmi spuneau: „Pentru că nu vorbește încă.” Eram convinsă că, dacă îl așez în fața unui ecran, situația se va îmbunătăți. Or, a fost chiar mai rău.

În urmă cu câteva luni, soțul meu mi-a trimis videoclipul dumneavoastră, în care avertizați despre pericolele ecranelor: acesta a fost declicul. Atunci am oprit definitiv tableta. Iar băiatul meu, asemeni unei flori, s-a deschis puțin câte puțin. Agresivitatea a scăzut, dar fără să dispară complet. Soțul meu, dependent de televizor, l-a lăsat pe băiat să se uite împreună cu el.

Acum câteva zile, băiatul meu de 4 ani a făcut un desen, absolut identic cu cel pe care l-ați arătat în videoclip. De o săptămână la noi nu se mai aprinde televizorul. Soțul meu se abține și este mult mai bine, căci cel mai important lucru pentru noi este să restabilim situația. Avem ambiții mari pentru copilul nostru, iar acest lucru merită orice efort. N-aș fi crezut vreodată că gestul meu banal ar fi putut face atât de mult rău celui mai de preț dar al nostru: fiul nostru.

Dragă doamnă doctor, vreau să vă mulțumesc pentru munca pe care o faceți, pentru devotamentul dumneavoastră față de aceste ființe fragile care sunt copiii noștri.

Vă mulțumesc că nu vă opriți să luptați pentru a trezi conștiințele.

Doamna P.

22 ianuarie 2018

Bună ziua, doamnă dr. Ducanda!

După ce am văzut emisiunea *Envoyé Spécial*¹, am înțeles imediat că fiul meu de 2 ani și jumătate este dependent de ecrane. Băiețelul meu se uită la televizor mai mult de cinci ore pe zi. Nu vorbește, nu-l interesează nimic altceva decât televizorul, nu se joacă cu jucăriile, se plictisește foarte repede dacă încercăm să facem vreo activitate. Nu înțelege cerințe simple ca „Du-te și caută-ți pantofii” sau „Ridică ce ai scăpat pe jos”. Nu răspunde la numele lui și nici nu ne privește în ochi. Nu se joacă prea mult cu ceilalți copii de la creșă. Și face nenumărate crize. Am înțeles, desigur, că are o problemă, că nu are un comportament normal, dar nu aș fi bănuțit vreun moment că televizorul este cauza. De câteva luni, Ilio este observat de un logoped, care, din păcate, din lipsă de informație, nu a făcut legătura și nu mi-a vorbit niciodată despre ecrane.

De cinci zile nu mai deschidem televizorul. Primele trei zile au fost complicate, dar am văzut imediat o schimbare. Băiatul meu se

¹ *Trimis special* (fr.) (n. tr.).

joacă mai mult cu jucăriile, țipă mai puțin și face crize mai rar. Sunt impresionată de această schimbare radicală. Sper să înceapă să vorbească cât mai curând.

Vă mulțumesc pentru reportajul pe care l-ați făcut și pentru prețioasele sfaturi.

Pe foarte curând.

Toate cele bune,

Doamna Y.

5 mai 2020

Doamnă doctor,

Iată o mărturisire pentru ca toți părinții să poată acționa înainte de a fi prea târziu.

Locuim în Belgia și avem trei copii: o fiică de 18 ani, care este la școală și care studiază pianul, un băiețel de 6 ani, care a intrat în clasa întâi și care este înscris la un club de fotbal și băiețelul cel mic, Yaïr, care are 22 de luni. Yaïr stă deocamdată cu soția mea, care este în concediu maternal pentru a se ocupa de el, așa cum am procedat și cu ceilalți doi copii mai mari. Am încercat întotdeauna să facem tot ce este mai bine pentru a asigura o dezvoltare frumoasă copiilor noștri.

Când micuțul avea un an, soția mi-a atras atenția, spunându-mi: „Observi că Yaïr încă nu vorbește?”, comparându-l cu ceilalți doi copii. Văzând îngrijorarea soției, am făcut o programare la medicul nostru pediatru, ca să o liniștesc.

Medicul pediatru l-a examinat un pic și ne-a spus că micuțul are o creștere perfect normală, că nu este nimic alarmant și că fiecare copil are propriul său ritm. Am plecat liniștiți și ne-am continuat stilul obișnuit de viață.

Dar cu cât treceau zilele, cu atât copilul nostru regresa și se îndepărta de noi. Se juca mereu cu aceleași jucării și învățea tot ce găsea ca pe un titirez. Nu ne mai privea în ochi, nu mai răspundea când îl chemam pe nume, nu-l mai interesa nimic. Nu ne mai puteam juca

cu el, nu mai arăta cu degetul obiectele, nu mai avea nicio reacție afectivă, nu mai zâmbea și aproape nu mai plângea. Am început să facem comparații cu alți copii de vârsta lui: am observat că este ceva în neregulă cu el, dar nu știam de ce. Neliniștea și angoasele noastre au crescut cu fiecare zi.

Când avea aproape 2 ani, am hotărât să mergem din nou la doctorul nostru pediatru, ca să-i spunem ce am constatat. După ce ne-a ascultat cu atenție, a fost rostit cuvântul de coșmar: pediatrul ne-a spus că probabil copilul nostru este autist. Și ne-a trimis, deci, la un neuropediatru. Ne-am prăbușit. Nu știam prea bine ce este autismul.

Când ne-am întors acasă, am început să caut pe Google. Am găsit pe YouTube videoclipul doctorului Anne-Lise Ducanda și am spus: „Nu este cu puțință: această doamnă vorbește despre micul nostru Yaïr!” Toate întrebările noastre își găseau un răspuns.

Încă de foarte mic, îl pusesem în fața ecranelor, efectiv, căci credeam că-i facem un bine. Nu l-am pus ca să-l calmăm, căci era un băiețel foarte liniștit. Ci mai degrabă ca să poată învăța și ca să nu se plictisească. I-am pus cântecele, mici desene animate și jocuri de învățare. Jocurile erau adaptate vârstei lui, deci nu am văzut niciun inconvenient. Dimpotrivă, am crezut că este un instrument de învățare.

Am luat atunci decizia de a opri toate ecranele și de a îndepărta toate jucăriile electronice, așa cum ni se explica în videoclip. Și, ca prin miracol, după câteva zile, toate spaimile noastre, toate îngrijorările noastre au început să se transforme în speranțe. Au fost necesare doar câteva zile pentru ca băiețelul nostru să reînceapă, ușor, ușor, să intre în contact cu noi. Se joacă mult cu jocurile lui. Ne privește în ochi și, cel mai important, ne zâmbește când îl privim și înțelege că tocmai de aceea îl privim.

Vă mulțumesc din tot sufletul, doamnă doctor Ducanda, că ați distribuit acest videoclip pe YouTube. Nu știu ce ne-am fi făcut dacă nu l-am fi văzut.

Vă mulțumim că ni l-ați adus înapoi pe micul nostru Yaïr.

Domnul și doamna C.

Bună ziua, doamnă doctor!

Întâi de toate aş vrea să vă felicit pentru videoclipul dumneavoastră de pe YouTube referitor la efectele ecranelor asupra copiilor.

Locuiesc în Ho Chi Minh, în Vietnam, și am un băiat de aproape 3 ani, care a fost expus masiv în fața ecranelor (televizor, Ipad, telefon) între șase și nouă ore pe zi.

Ne-am dus copilul la creșă. Iar personalul de la creșă ne-a alertat: Théophile nu suporta să fie în contact cu micii săi colegi. Îi respingea sau îi bătea. Acasă se urca adesea pe masă ca să lingă fereastra. Nu vorbea deloc și țipa. Ieșeam rareori cu el din casă.

Când băiatul avea 2 ani și câteva luni, am văzut videoclipul dumneavoastră. Atunci am decis să stingem ecranele, ceea ce a condus la crize timp de câteva luni.

După o lună, am remarcat progrese mari: nu mai lingea fereastra, cerea să meargă afară ca să se joace sau să facă alte activități. Arăta cu degetul, a reînceput să gângurească, iar acum știe chiar să spună câteva cuvinte precum „ieșim”, „mâncăm”. Când îl certăm, ne răspunde pe limba lui. Se joacă, manipulează și descoperă obiecte. Chiar dacă se joacă puțin cu colegii, acum acceptă să se amestece cu ei.

După cinci luni de la oprirea ecranelor, îi spune mamei sale „în brațe” și întinde mâinile. Le zâmbeste celorlalți copii și nu-i mai bate, aleargă spre ușă când îi spun: „Vine mami!” În fiecare zi spune cuvinte noi și în fiecare zi ne aduce câte un obiect și ni-l arată.

Din păcate, am descoperit că la creșă au televizor! Mă gândesc să îl retrag de la creșă.

N.B.: Am prieteni care locuiesc în Spania și în Belgia și care cunosc problema efectelor pe care le au ecranele asupra copiilor mici. Acum o lună, au venit în vizită din Australia niște rude ale soției mele și erau, de asemenea, la curent cu această problemă. Vă doresc mult curaj și energie pentru a combate acest flagel.

Domnul V.

Bună ziua, doamnă doctor!

Căutând împreună cu soția mea videoclipuri despre autism, am găsit din întâmplare mărturia dumneavoastră.

Băiatul nostru de 5 ani corespunde, într-adevăr, în proporție de 90%, descrierilor pe care le faceți. A fost diagnosticat cu autism de către psihologul CMPP¹, unde se află sub observație. Se ocupă de el un logoped și, de când a intrat în grupa mare la grădiniță, beneficiază de un însoțitor.

Ascultându-vă, am început să realizăm greșeala pe care o făceam. Ecranele frânează, efectiv, dezvoltarea. Ne dăm seama astăzi. De aceea am decis să stabilim reguli noi în familia noastră: activități comune părinți-copii, jocuri de rol, citirea unei povești seara, muzică ambientală liniștitoare atunci când rămânem mai multe ore acasă.

După ce am văzut videoclipul dumneavoastră, am închis ecranele chiar în aceeași zi.

Rezultatele nu s-au lăsat așteptate. După zece zile, băiatul meu nu mai făcea crize la culcare, dormea mai bine, nu se mai enerva aproape deloc, vorbea mai mult și despre mai multe subiecte, avea inițiativă și devenea mai autonom: mergea să-și caute hainele și se îmbrăca singur.

Vă mulțumesc, așadar, pentru acest semnal de alarmă și pentru această sensibilizare, care ne-au condus la conștientizarea riscurilor la care ne expunem zilnic copiii.

Am hotărât, deci, să vorbesc despre acest subiect, să distribui videoclipul și site-ul dumneavoastră, să-i sensibilizez pe ceilalți părinți, să vorbesc la școală, astfel încât să ne putem corecta încetul cu încetul greșeala. Sper că, de-a lungul anilor, vom reuși să reducem numărul copiilor care sunt victime ale ecranelor, astfel încât copiii noștri, care sunt viitorul, să nu fie produsul lobotomizat al multinaționalelor digitale.

Domnul A.

¹ Centru medico-psiho-pedagogic.

Bună ziua, doamnă doctor Ducanda!

Când avea șase luni, l-am încredințat pe fiul nostru unei bone. Chiar dacă era în regulă din toate punctele de vedere, activitatea bonei avea totuși un defect a cărui importanță nu am evaluat-o deloc la început: non-stimularea copilului. În primii lui doi ani de viață, băiatul nostru a fost expus șase până la opt ore pe zi la televizor (emisiuni pentru copii mici, desene animate), la Ipad și Iphone.

La 2 ani nu pronunța absolut niciun cuvânt. Avea un comportament nervos, era agresiv (țipede, zgârieturi, mușcături) și nu înțelegea nimic din ce i se spunea.

Dorian nu arăta cu degetul, nu răspundea când era strigat pe nume și, în ciuda naturii sale vesele, avea adesea o privire goală. Dezvoltase câteva obiceiuri, cum ar fi să deschidă și să închidă ușile, să învârtă diverse roți și nu prea era atras de ceilalți copii. Pediatriul m-a îndrumat spre un psihiatru de copii, care nu m-a întrebat nimic despre ecrane. Mi-a spus că ar putea fi, eventual, vorba despre un autism foarte ușor și că va trebui să apelăm la un însoțitor atunci când va intra la grădiniță. În iulie, am fost la un psiholog și la un logoped care la prima întâlnire mi-a cerut să-i facem un examen auditiv.

Peste câteva săptămâni, ORL-istul mi-a deschis calea, spunându-mi: „Cel mic a petrecut mult timp în fața ecranelor.”

O căutare rapidă pe Internet ne-a dus imediat spre videoclipul dumneavoastră. Am oprit atunci imediat toate ecranele și am căutat o altă bonă.

După o lună, progresele au fost spectaculoase, iar copilul nostru evoluează cu fiecare zi. A încetat să mai deschidă și să închidă ușile. A descoperit alte jocuri și a început să spună primele lui cuvinte: „tata”, „mama”, „unchiul”¹, „mulțumesc”, „bebe” și chiar prenumele verișorilor săi.

¹ În franceza familiară, *tonton*, cuvânt ușor de pronunțat (n. tr.).

Acum se află sub observația unui psiholog și a unui logoped. Totul ar trebui să revină la normal.

Doamna T.

5 mai 2019

Bună ziua!

Televizorul meu stă pornit în mod constant. Pe la vârsta de 18 luni, am remarcat că băiatul meu nu vorbește. Într-o zi, am descoperit videoclipul acestei pediatre din Essonne. L-am recunoscut atunci, în tot ce descria, pe băiatul meu. Am oprit imediat toate ecranele! Fără televizor, fără telefon la care să poată ajunge, fără nimic.

Și, miracol: după 15 zile, copilul începe să alcătuiască propoziții, arată cu degetul, recunoaște anumite animale, mă strigă „mami”, sare, se cațără, se joacă în parc cu copiii! Astăzi, băiatul meu are aproape 3 ani. Nu a fost ușor, dar am reușit să-l scoatem din această dependență.

Doamna S.

20 noiembrie 2017

Bună ziua, doamnă doctor Ducanda!

Vă scriu acest e-mail pentru a vă mulțumi pentru munca enormă pe care o faceți ca să ne ajutați să conștientizăm pericolul care îi amenință pe copiii noștri.

Sunt recunoscătoare că datorită avertismentelor dumneavoastră am putut înțelege că fiul nostru se pierdea într-o lume pe care nu reușea să o înțeleagă. Oprirea completă a ecranelor în casa noastră ne-a ajutat să-l facem să iasă din această lume și ne-a permis să intrăm în contact cu mintea și cu inima lui.

Mi s-a părut important să vă trimit mărturia noastră și să transmitem mulțumirile noastre.

Avem tendința să credem că ecranele sunt obiecte banale, dar sunt literalmente dăunătoare. Am învățat să mă joc cu copiii mei, să folosesc altfel timpul.

Mii de mulțumiri și, mai ales, continuați...

În ce mă privește, nu ezit să spun tuturor părinților pe care îi cunosc despre munca dumneavoastră și despre avertismentele lansate.

Succes în continuare,

Doamna E.

22 noiembrie 2017

Bună ziua!

Ne-am întâlnit într-una din intervențiile dumneavoastră în cadrul programului Réussite Éducative¹ din orașul meu.

Sunt psiholog în cadrul CMPP și facem frecvent constatări similare cu ale dumneavoastră, căci observăm o creștere a cererilor de consultații pentru cei mici și ne întrebăm din ce în ce mai mult despre rolul ecranelor, atât în ceea ce-i privește pe copii, care par captivați de imaginile animate, ignorând cărțile și jucăriile care le sunt puse la dispoziție în sala de așteptare, cât și în ce-i privește pe părinți, care vin cu tabletele și telefoanele și câteodată nici nu observă că medicul iese să-i invite cu copilul în cabinet...

Astăzi vă scriu în calitate de psiholog în cadrul serviciului pentru vârsta mică. În orașul meu există o creșă, o creșă multi-primiri², un centru de zi, un RAM³ și o creșă familială.

¹ Reușita Educativă (fr.) (n. tr.). Program inițiat în 2005, care vizează remedierea unui ansamblu de dificultăți cu care se confruntă copiii, propunând familiilor un parcurs și o supraveghere personalizate.

² În franceză, în original, *multi-accueil*, sistem flexibil de creșă, care permite părinților să-și lase copiii un timp variat, cu programare sau chiar în regim de urgență (n. tr.).

³ Relais d'assistants maternels, <https://www.caf.fr/partenaires/caf-de-la-reunion/partenaires-locaux/relais-petite-enfance-rpe>

Profioniștii fac schimb de observații care îi preocupă din ce în ce mai mult: copiii cărora le este greu să se despartă dimineața, căci nu vor să rămână fără telefonul părinților, copiii care se grăbesc seara să obțină geanta mamei, pentru a regăsi, cu aviditate, prețiosul obiect, copiii intoleranți la frustrare, o anume pasivitate în grupa celor mai mari, care par să fie prea puțin interesați de jocurile simbolice sau de schimbul relațional cu colegii lor.

Observăm copiii care încearcă să-și plimbe degetul pe diferite obiecte, mai ales pe cărți. O mamă mi-a explicat recent cum băiatul ei de 2 ani s-a apropiat de fratele său nou-născut, plimbându-și degetul de fața lui și apăsând cu forță diverse părți ale capului, așteptând probabil ca bebelușul să se anime, să se declanșeze o voce sau să-l felicite!

Părinții se arată adesea foarte mândri de agilitatea copilului lor și ne este greu să-i convingem.

Mulțumesc încă o dată pentru intervenția dumneavoastră și vă felicit pentru hotărâre.

Doamna S., psiholog

6 martie 2019

Bună ziua, doamnă Ducanda!

Sunt logoped de 15 ani, perioadă în care am primit în cabinetul meu adulți și copii, pentru a-i ajuta să evolueze mai bine, pentru ca unii să scape de tulburările pe care le au, iar alții să poată duce o viață mai bună, în ciuda acestor tulburări. Uneori, întâlnesc la evaluarea limbajului oral copii foarte mici. De altfel, este una dintre evoluțiile pe care le-am constatat în meseria mea. Astăzi, medicii trimit copilul la logoped fără să mai aștepte ca acesta să vorbească și este mai bine așa, pentru că noi știm să detectăm semnele, chiar și la cei mai mici, care explică de ce acest copil nu începe să vorbească. Copilul aude? În ce stadiu se află în raport cu dezvoltarea jocului? Care sunt capacitățile sale de atenție? Dar capacitățile de imitare?... Astăzi știm